

Els udols de la lluna

És mitjanit a la ciutat. L'home sap ben bé el que l'espera quan la lluna, la mare Selene, arribe a la seua anular plenitud. Des que fou mossegat per aquell gran llop negre en un ermot perdut, desitja tenir les qualitats de les antigues bruixes de Tessàlia, les rosegadores de rostres, que manaven de la lluna i la feien baixar per a utilitzar-la en els seus jocs solitaris, per a servir-se dels seus immensos mars i deserts. Però no: és la lluna la que el domina a ell, la que li envia ordres que reverberen com reflexos nivis sobre el líquid de la seua medul·la espinal.

L'home sent l'adveniment immediat de la transformació, del pont de temps on la maledicció és un fet. Ja arriba: els dits s'estiren i les ungles taladren la carn navegant sobre sèquies de sang. Els llavis es trenquen, les genives es tornen murs colossals de bava escarlata, els ulls es clivellen i agafen la tonalitat agra de la sorra infinita. Les costelles, el penis, l'espina dorsal, el cor i els tendons, tot esclata i és demolit per un exèrcit d'esquinços i de reconstrucció. El cos és una armadura de pèl, i l'home que al llarg de la seua vida ha intentat dominar els instints és ara una bèstia arrossegada per la ràbia. Veu coses que ningú es pot atrevir a conceptuar. Pot sentir els miols gelosos d'una parella de gats mascles que lluiten a quilòmetres de distància per decidir qui corteja una femella. Tots els seus sentits s'aguditzen fins a límits dolorosos. És més que un home i que un monstre, és la fúria que els nens temen quan els pares els acomoden en els seus bressols. És el llop, el *loup-garou*, el licàntrop de les muntanyes trobat en els neons de la metròpoli. El seu poder és sexual, elemental, nascut de les invocacions i del magma primigeni d'un univers oníric en ebullició.

A partir d'aquí, d'aquesta part congènita de la llegenda ignota de l'home que es transforma en depredador, es diverteixen Mike Nichols i Jack Nicholson a *Wolf*, la pel·lícula que dirigeix el primer i protagonitza, entre tics histriònics, el segon, i que es pot veure des del passat 30 de setembre al nostre país.

Els canins de Nicholson. El film ha causat una gran commoció en les taquilles estiuenques nord-americanes, i ha recaptat, segons dates del l'agost, un total de 61.288.360 dòlars només als Estats Units. Més que produccions de manufactura de gran tonatge com *True lies*, de James Cameron i Arnold Schwarzenegger, i amb una inversió més modesta, fet que ha predisposat Hollywood a celebrar amb xampany tot allò que olorea a licàntrop.

Amb l'arribada de 'Wolf', la pel·lícula protagonitzada per Jack Nicholson, el cinema torna a impulsar un mite ple de culpa i poder: el de l'home-llop. Fruit de la connexió entre incomptables tradicions orals i la imaginació literària més enfebrida, les esmolades urpes dels licàntrops han ajudat a tallar per als productors de Hollywood la folradura de les butxaques dels espectadors de tot arreu.

La història de *Wolf* és la d'una superació violenta que es produeix amb una intervenció animal i fortuïta. El mos d'un enorme llop converteix la rutinària vida d'un editor de llibres de Manhattan en una experiència plena a la recerca d'una força desconeguda per la qual s'ha de pagar un alt preu, però que pot oferir com a recompensa una unió única i autoritària amb les energies que dominen la nit i la part més despietada de la natura. Tot i l'atractiu que desperta el fet de poder veure junts Nicholson i Michelle Pfeiffer com a caçador i víctima en un idil·li sobrenatural, i la curiositat incitada per la suggerent campanya publicitària nord-americana (Nicholson apareixia als cartells mig transformat en llop i orinant, mentre de la seua boca apareixien les paraules "estic marcant el meu territori"), *Wolf* no ha satisfet les expectatives dels afeccionats al gènere del terror més exigents. I és que, de fet, la pel·lícula de Mike Nichols té més a veure amb el plaer incisiu d'una aventura impossible i amb un viatge iniciàtic sense retorn, que amb els efectes especials i les escales de caragol neogòtiques que tothom esperava trobar en aquesta recuperació del mite de l'home i la bèstia.

De fet, Mike Nichols (director de pel·lícules com la intensa *Quién teme a Virginia Woolf?*, de l'emblemàtica *El graduat*, i de la molt comercial *Armas de mujer*), interpreta la imatge de l'home-llop com una expressió poètica de l'estat interior que no implica necessàriament un canvi dolent per a qui el pateix. El protagonista és un *urbanita* fracassat, desenganyat de la vida i del sistema, que es veu revigoritzat i catapultat envers l'èxit personal i professional ajudat per les seues experiències licàntropiques, per la virulència amb què carreguen les seues accions i plantejaments. De la mateixa manera, es veu abocat a un amor tempestuós amb una enigmàtica dona interpretada per Michelle Pfeiffer. I contràriament al que era previsible, la pel·lícula no conté cap escena de sexe, tot i que Nicholson, segons ha declarat a periodistes americans, hauria preferit que es fera acompanyar l'argument d'una transformació que captara com la capacitat sexual del personatge protagonista augmenta amb les efusions d'energia lunar (l'actor havia pensat en un contundent creixement de la llengua en alguna escena on besara Michelle Pfeiffer). Nicholson, actor especialitzat còmodament en personatges brutals i desequilibrats, i en qui el guionista del film, Jim Harrison, ja pensava quan va concebre anys enrere l'argument original, ha assegurat que se sentia estretament lligat al mite en què basa la

seua interpretació (en algunes entrevistes ha manifestat que tothom voldria igualar alguna vegada la contundència, ferocitat i dimensions dels genitals del llop).

De tota manera, aquest *Wolf* té assegurat l'èxit arreu del món per la novetat de veure actors de calibre assumint papers propis del més pur cinema fantàstic (cosa no gaire habitual), i per la moda de revisar les llegendes clàssiques d'espant del romanticisme medievalitzant. En aquest sentit, Coppola, amb la seua pretesa adaptació del *Dràcula* de Bram Stoker, va instaurar la tendència. Prompte, a més d'aquest home-llop de l'era Clinton, arribarà el *Frankenstein* de Kenneth Brannagh, interpretat per Robert de Niro i produït per Coppola. I també veurem pròximament *Entrevista a un vampiro*, transposició fílmica de la primera part de la mediocre i popular trilogia novel·lística *Cròniques vampíriques*, de l'escriptora Anne Rice. Al film serà omnipresent Tom Cruise, en el paper del vampir protagonista, decisió que han aconseguit que l'escriptora criticara rabiosament el seny del director Neil Jordan

Com el modern Prometeu que va crear Mary Shelley, i com les ales membranoses dels morts vivents, l'home-llop, la seua ànsia i el turment que li comporta la penitència de la culpa, ha estat font de dòlars i recursos creatius per al cinema gairebé des dels seus inicis

Cel·luloide licàntrop. La licantropia era considerada, ja al primer diccionari mèdic aparegut en anglès, el *Physical dictionary* de Stephen Bachard, com una malaltia provocada per un llop boig, que es manifesta en els homes amb una imitació frenètica dels udols dels llops. Els grecs i els romans oferien culte al llop. A l'edat mitjana, corrien per Europa Central relats que parlaven d'esposes adúlteres que es convertien en llobes, cosa que fou ben aprofitada per l'església per a simbolitzar la maladat de la dona. Durant les èpoques de plagues i de fam a Europa, els llops van significar una seriosa amenaça i donaren oportunitat als sectors més fanàtics del catolicisme de fomentar el mite de l'home-llop, que els permetia culpar els seus enemics d'haver pactat amb dimonis: de dia eren corders amb disfressa humana que es convertien en llops en caure la nit. La Inquisició acostumava a agrair aquesta irracionalitat, acusant del mateix pacte part de les seues víctimes. Els bandolers atracaven els camins abillats amb pells de llop per aprofitat la ignorància del poble. Els indis nord-americans també aprofiten el tòtem del llop com a símbol d'admiració, i expliquen contalles on els joves més valents creen gestes èpiques convertits en llops. *Wolf* ha basat el seu argument més en aquesta part del mite, el llop com un déu guerrer, que no en la que es banya en les

'Un hombre lobo americano en Londres'. Una barreja hàbil d'humor i tragèdia.

'El beso de la pantera'. Incideix en la part femenina de la unió humana-bèstia.

'Miedo azul'. Fou l'adaptació d'El ciclo del hombre lobo, única novel·la on el rei del terror, Stephen King, s'acosta als licàntrops.

gemegoses aigües del penediment. Aquesta és una de les diferències que té amb altres pel·lícules. La majoria de les anteriors produccions exploren la part tràgica de la llegenda. És a dir: un home, per regla general instruït i poc violent, és mossegat per un llop, que al seu torn és un home víctima d'una maledicció que el transforma en llop. El mossegat, llavors, no pot evitar transformar-se en llop quan hi ha lluna plena. Perd totalment la seua humanitat i guanya una voracitat que descarrega en aquells que té prop, generalment, els éssers volguts. Quan torna al seu estat natural humà, se sent torturat pel que acaba de fer. I així, entre els brams i la pena, continuarà transmetent la maledicció a aquells que sobrevisquen al seu atac, fins que una bala d'argent pose fi a la seua vida.

No obstant, una de les primeres aparicions cinematogràfiques del mite no va estar basada en la figura d'un home, sinó en una dona. A *The Werewolf*, curt-metratge de 1913, és una bruixa la que cria una filla perquè es convertisca en una dona-lloba (representades habitualment com més perilloses que els mascles de l'espècie). Més tard, a la dècada des 30, quan els estudis Universal es definiren com els líders internacionals en produccions del millor terror, van rodar en 1935 *El lobo humano*, projecte que en principi hauria d'haver estat vehiculat per a lluitament del cavaller de les ombres cinematogràfiques, Borís Karloff. No obstant, el nou projecte fou pensat per a tenir com a protagonistes Hebray Hull i l'inquietant i magistral Bela Lugosi, tot i que aquest últim seria apartat al final del propòsit. En la pel·lícula, el personatge d'un botànic interpretat per Hull és mossegat per un home-llop del Tibet mentre aquest cerca una flor única que la gelor tibetana ha fet créixer. Senzilla i avui considerada com una curiositat més que com un sòlid valor del cinema de tenebres, *El lobo humano* va significar una primera prova de força positiva per veure com respondria el públic al nou monstre. El 1941 és la data del gran udol. Lon Chaney Jr. va ser elevat a la fama de Lugosi o Karloff interpretant el personatge principal de *The wolf man*, film que introdueix de ple la figura del llop humà en la mitologia contemporània i uneix definitivament el mite de la bèstia amb el camp de la boirina dramàtica i del calvari psicològic.

Estrenada just després de l'atac de Pearl Harbour, el públic va respondre amb passió a l'entreteniment que se'ls ofería per a oblidar les matances reals de la guerra mundial. En conseqüència, la Universal posaria dempeus una seqüela, *Frankenstein y el hombre lobo*, que inauguraria el corrent de films de barreja de monstres que tant d'èxit tindrien a les dècades vinentes (una de les més agosarades fou *Kung-fu contra los siete vampiros de oro*, on karateques japonesos, investigadors del món paranormal i

vampireses libidinoses convergien sobre un mateix escenari).

En 1943, un altre estudi, Columbia, es va apuntar a l'estil de terror instaurat per la Universal amb *The return of the vampire*, on un vampir i un home-llop feien estralls en el Londres de la Segona Guerra Mundial. Però abans, el 1942, el mestre Jacques Tourneur havia creat una jugada sinuosa de llums i foscors, d'insinuacions i feminitat a *La mujer pantera*, variant del mite feta amb una elegància, profunditat i seducció excepcionals. Paul Schrader va realitzar a 1983 un *remake* de la cinta notablement inferior, on una melangiosa i llanguida Nastassia Kinski destaca com el millor del film. Però on la primera versió ofería un trencacolsques de poesia del misteri, Schrader opta per l'efectisme visual i l'acció directa, sense concessió a la subtileza o la imaginació.

A *Wolf of London* (1946), la muller és utilitzada amb un inferior magnetisme i una atmosfera més detectivesca (una sèrie d'assassinats apunten que han estat comesos per una dona-lloba) que a l'obra de Tourneur. A finals dels anys 40, els còmics Abbot i Costello també utilitzaren la figura de l'home-llop en la seua paròdia *Abbot y Costello contra los fantasmas*. Una altra peculiar aportació al gènere fou *Yo fui un hombre lobo adolescente*, que a finals de la dècada dels 50, dominada pels films de ciència ficció de sèrie B, recuperava el mite i el convertia en un adolescent inadaprat que ensenya els claus amb jaqueta d'estudiant pre-universitari.

Al servei dels efectes visuals. L'any 61, la casa anglesa Hammer, especialitzada en films d'horror gòtic, filmaria *La maldición del hombre lobo*, primera pel·lícula a color que va tractar el tema. Ambientada en l'Espanya del segle XVIII, explora nous terrenys d'atrocitat visual i exotisme maleït en una producció emblemàtica de la productora que faria immortals Peter Cushing i Christopher Lee. El film ja incidia en el valor de l'impacte visual i de la caracterització acurada dels actors que interpreten els monstres.

Haurien de passar molts anys i abundants realitzacions de qualitat més que qüestionable (entre elles algunes aportacions tremendistes italianes, d'altres sud-americanes on homes-llops s'enfrontaven a campions de lluita lliure, o les espanyoles que protagonitzava Paul Naschy) perquè el 1981 l'home-llop fóra rescatat dignament en dues refrescants i il·lusionades aportacions: *Un hombre lobo americano en Londres*, de John Landis, i *Aullidos*, de Joe Dante. Les dues ofereixen un estimat homenatge a les convencions del gènere i afegeixen un treball molt innovador en els efectes especials. Fins aquell moment, l'actor es convertia en llop fora de pla. Ara, la transformació es convertia en una angoixosa prova que l'espectador tenia oportunitat

de veure en directe, amb tot detall, gràcies a uns extraordinaris efectes especials. També redefinien l'argument i apostaven per una majoria d'edat del mite, per fer de l'home-llop un plat flambejat especialment per a adults.

El sorprenent èxit dels dos films va convèncer Michael Jackson per a contractar John Landis (director d'*Un hombre lobo americano en Londres*, enginyosa barreja de comèdia i terror) per a estar darrere del vídeo-clip *Thriller*, tema estrella de l'elapè de Jackson on el cantant ret homenatge als vells films de terror, i pateix una espectacular meta-

ARXIU

La pel·lícula 'En compañía de lobos' és un conte on la sensació de meravella se sosté sobre un barroquisme ombrívol. Basada en la història de la caputxeta vermella, és una de les últimes apostes serioses del cinema per investigar en les llegendes que envolten el llop.

morfosi d'home a llop davant les càmeres.

Després d'aquest any de gràcia, el llop és objecte de culte durant un temps, com es pot comprovar amb la realització de films com *Lobos humanos*, l'embolicada i somniadora *En compañía de lobos* o *Miedo Azul*, basada en una novel·la d'Stephen King. Des de mitjan anys 80 i fins a *Wolf*, el monstre ha estat eclipsat a les taquilles per assassins amb serra mecànica i *psycho-killers* diversos, tots aixoplugats sota el guant de les ganivetes de Freddy Kruegger i la destrial implacable del Jason de *Viernes 13*. Les vegades que el llop ha aparegut per la pantalla gran ha estat per a ser humiliat, com a la fatídica comèdia de Michael J. Fox *Teen Wolf*. L'esperança dels afeccionats és que el llop de Nicholson servesca per redescobrir l'encís de lírica salvatge que pot tenir un monstre fictici de reflexos de freda plata, lligat als deliris d'un astre vel·leïtós, i que ha estat deixat de costat al cinema durant un bon temps, en benefici de criminals amb màscares de cuir i ganivet de carnisser per als quals la lluna només és un satèl·lit ple de cràters.

Joan M. Oleague